

پیش بینی رشد اقتصادی ایران |

- نام پژوهش: پیش بینی رشد اقتصادی ایران | تهیه شده: واحد پژوهش و بررسی های اقتصادی
- انتشارات: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان
- تاریخ انتشار: مهر ماه ۱۴۰۰
- صاحب امتیاز: اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی اصفهان
- تهیه کننده: میثم حداد
- ناظر علمی: دکتر زهرا زمانی - دکتر مصطفی مبینی دهکردی

• خلاصه مدیریتی

در میان شاخص‌های اقتصاد کلان، تولید ناخالص داخلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا نه تنها به‌عنوان مهم‌ترین شاخص عملکرد اقتصادی در تجزیه و تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، بلکه بسیاری دیگر از اقلام کلان اقتصاد و محصولات جانبی، محاسبه و برآورد آن محسوب می‌گردند.

پیش‌بینی رشد اقتصادی به مسئولین، سیاست‌گذاران، فعالین اقتصادی و صاحبان کسب و کار کمک می‌کند که تصویر روشن‌تری از شرایط آینده اقتصاد در اختیار داشته باشند و با استفاده از آمار و اطلاعات بهنگام‌تر، تصمیمات اقتصادی مناسبی را اتخاذ نمایند.

اقتصاددانان و فعالین اقتصادی معتقدند کشور بعد از یک دوره طولانی رکود و رشد اقتصادی منفی و همچنین صفر بودن متوسط نرخ رشد اقتصادی در یک دهه، با داشتن ظرفیت‌های خالی در برخی از بخش‌های اقتصادی، رشد اقتصادی مثبتی را در آینده دارد اما میزان این رشد به عوامل بستگی دارد. اکثر افراد صاحب نظر رشد اقتصادی ۱ تا ۳ درصد را با وجود ثبات شرایط و عدم تغییر و تحولات اساسی پیش‌بینی می‌کنند که این مقدار با تحولات مثبتی مانند توافق با آمریکا، واکسیناسیون ۸۰ درصد

در ادبیات اقتصادی منظور از تورم، افزایش سطح عمومی قیمت‌هاست که غالباً حالتی مداوم و برگشت‌ناپذیر دارد.

جمعیت تا پایان سال و همچنین افزایش فروش نفت، می‌تواند افزایش داشته باشد. اما نکته کلیدی که برخی از این افراد به آن اشاره کردند به وجود آوردن محیطی برای ثبات رشد اقتصادی و جلوگیری از نوسانات است. بنابراین باید دنبال راه‌حل‌های کلیدی برای رشد اقتصادی باثباتی بود تا بتواند توسعه اقتصادی را به همراه داشته باشد.

نهاده‌ها و سازمان‌های ملی و همچنین بین‌المللی نرخ رشد اقتصادی ۱ تا ۳ درصد را برای سال ۱۴۰۰ پیش‌بینی می‌کنند در صورتی که این عدد برای سال ۱۴۰۱ کمتر پیش‌بینی شده‌است. بنابراین نرخ رشد مداوم و ثابتی را با توجه به مسائل و مشکلات ایران نمی‌توان پیش‌بینی کرد.

در این گزارش به منظور پیش‌بینی نرخ رشد اقتصادی ایران از مدل‌های اقتصادسنجی سری‌های زمانی ساختاری و ARIMA استفاده شد. با توجه به نتایج آزمون خوبی برازش، مشخص شد مدل سری‌های زمانی ساختاری (STSM)، نسبت به مدل ARIMA پیش‌بینی بهتری را انجام می‌دهد. با توجه به پیش‌بینی صورت گرفته توسط مدل‌های سری زمانی ساختاری، متوسط نرخ رشد بخش کشاورزی در طی دوره پیش‌بینی حدود ۱/۲ درصد است که نشان می‌دهد رشد این بخش نسبت به سال‌های

را به عنوان یک بدیل داشته باشد، بنابراین آگاهی از اندازه این متغیر، اجزای آن (ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی) و شناخت روند رشد اقتصادی چه در دوران گذشته و چه در دوره‌های آتی، در جهت کمک به سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها (در سطح ملی، بخشی، منطقه‌ای، دولتی و خصوصی) از اهمیت زیاد و ویژه‌ای برخوردار است. پیش‌بینی رشد اقتصادی به مسئولین، سیاست‌گذاران، فعالین اقتصادی و صاحبان کسب و کار کمک می‌کند که تصویر روشن‌تری از شرایط آینده اقتصاد در اختیار داشته باشند و با استفاده از آمار و اطلاعات بهنگام‌تر، تصمیمات اقتصادی مناسبی را اتخاذ نمایند.

تصمیم‌گیری در زمینه‌های مختلف به نحوی با پیش‌بینی سر و کار دارد. این پیش‌بینی‌ها می‌تواند در برخی از جهات ساده و برخی دیگر پیچیده باشد. همچنین پیش‌بینی‌ها می‌توانند برای دوره‌های زمانی کوتاه‌مدت یا بلندمدت انجام گیرند. پیش‌بینی دقیقاً با واقعیت مطابقت نمی‌کند، و باید کوشید خطای پیش‌بینی به حداقل ممکن کاهش یابد. امروزه، فنون و تکنیک‌های مختلفی برای پیش‌بینی ابداع شده و در اختیار کاربران قرار گرفته است. هر یک از این تکنیک‌ها کاربرد خاص خود را دارند و با آگاهی از آن‌ها می‌توان پیش‌بینی موفق‌تری را انجام داد.

به طور کلی می‌توان روش‌های پیش‌بینی را در سه گروه مختلف پیش‌بینی‌های مبتنی بر قضاوت، پیش‌بینی‌های مبتنی بر اطلاعات گذشته و پیش‌بینی‌های علت و معلولی دسته‌بندی کرد.

در مواقعی که اطلاعات دقیق و کاملی در مورد مسئله وجود نداشته باشد از نوع پیش‌بینی قضاوتی استفاده می‌شود. در این روش کوشش می‌شود نظرات ذهنی به صورت پیش‌بینی‌های کمی درآید و قابل استفاده شود. استفاده از نظرات کارشناسان فن، سازمان‌هایی که در آینده‌نگری صاحب تجربه‌اند و سایر متخصصان می‌توانند در انجام این نوع پیش‌بینی‌ها مفید باشد. از این نوع پیش‌بینی می‌توان به روش دلفی و روش توافق جمعی اشاره نمود.

در پیش‌بینی مبتنی بر اطلاعات گذشته، اطلاعات گذشته اساس پیش‌بینی قرار می‌گیرد. به عبارت دیگر فرض بر این است که در کوتاه‌مدت می‌توان روند گذشته را به آینده تسری داد. بنابراین، این روش برای پیش‌بینی‌های

گذشته کمتر است. متوسط نرخ رشد بخش معدن در طی دوره پیش‌بینی حدود ۱/۵ درصد را نشان می‌دهد. متوسط نرخ رشد بخش صنعت در طی دوره پیش‌بینی شده حدود ۱ درصد است. از دلایل عمده پایین بودن رشد این بخش وضع تحریم‌های ظالمانه آمریکا در مورد صنایع بزرگ ایران مانند فولاد و قطعات اولیه در خودروسازی است. بخش خدمات با در نظر گرفتن ادامه دار بودن پاندمی کرونا کمترین نرخ رشد اقتصادی را در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ دارا خواهد بود. پیش‌بینی می‌شود این بخش با نرخ ۰/۲۵ درصد رشد کند که از دلایل عمده می‌توان به آسیب‌های پاندمی کرونا به این بخش و قیمت‌های افسارگریخته اشاره کرد. باتوجه به پیش‌بینی‌های صورت گرفته و واقعیت موجود رشد اقتصادی در سال پیش‌رو متأثر از دو متغیر اساسی تحریم‌های اقتصادی و ویروس کرونا است.

●● مقدمه

دستیابی به رشد اقتصادی از جمله مهم‌ترین اهداف اقتصادی کشورها است و اکثریت تلاش می‌کنند شرایط مناسبی را برای رسیدن به آن فراهم آورند. رشد اقتصادی باعث افزایش درآمد و فراوانی کالاهای در اختیار مصرف‌کننده می‌شود و از این طریق رفاه را افزایش می‌دهد. تقریباً تا دوپست و پنجاه سال پیش فاصله رشد بین کشورها محسوس نبود تا اینکه با انقلاب صنعتی برخی از کشورها سریع پیشرفت کردند و باعث ایجاد سؤال در ذهن اقتصاددانان شد که چه عواملی بر رشد آنها تأثیر گذاشته و این به یکی از موضوعات مورد بحث در میان اقتصاددانان تبدیل شد و نظریه‌های رشد متفاوت شکل گرفت.

در میان شاخص‌های اقتصاد کلان، تولید ناخالص داخلی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. زیرا نه تنها به‌عنوان مهم‌ترین شاخص عملکرد اقتصادی در تجزیه و تحلیل‌ها و ارزیابی‌ها مورد استفاده قرار می‌گیرد، بلکه بسیاری دیگر از اقلام کلان اقتصاد، محصولات جانبی محاسبه و برآورد آن محسوب می‌گردند. بنابراین باتوجه به اهمیتی که تولید ناخالص داخلی به عنوان شاخصی برای سنجش عملکرد اقتصادی و سطح رفاه عمومی کشور دارد و علی‌رغم کاستی‌هایی که این متغیر در تبیین دقیق رفاه دارد، اما به جرأت می‌توان گفت تولید ناخالص داخلی هنوز هیچ متغیر اقتصادی دیگری نتوانسته قابلیت‌های آن

ناپایداری تورم نه تنها موجب خدشه‌دار شدن اعتبار سیاستگذاران کلان اقتصادی به ویژه بانک مرکزی می‌شود، بلکه تداوم آن می‌تواند موارد حاد ناپایداری سیاسی کشور را نیز موجب شود. به همین دلیل، در کلیه کشورها ثبات قیمت‌ها به عنوان هدف اصلی برنامه‌ای و سیاست‌گذاری اقتصادی در نظر گرفته می‌شود. بنابراین پیش‌بینی نرخ تورم برای فعالین اقتصادی و سیاستگذاران دارای اهمیت است.

این بخش براساس قضاوت‌های افراد براساس تجربیات گذشته و همچنین تحولات کنونی است و براساس یک سری فروض به سناریوسازی و ارائه پیش‌بینی پرداخته شده است.

● دکتر سیدکمیل طیبی (اقتصاددان و استاد تمام دانشگاه اصفهان)

به‌طور قطع اثرات کرونا در سال ۱۴۰۰ تعدیل می‌شود و به شدت سال گذشته نخواهد بود و طبیعتاً اقتصاد جهانی نیز از رکود خارج می‌شود. در این شرایط بخش خدمات همچون هتل‌ها، گردشگری و غیره دوباره شاهد تقاضا می‌شوند. در حال حاضر بدنه تولید در کشور فرسوده است، چرا که سرمایه‌گذاری جدید برای ورود تکنولوژی‌های نو بسیار کم بوده‌است، بنابراین تقویت بخش خصوصی برای اقتصاد کشور دارای اهمیت است. به‌طور قطع مهمترین چالش اقتصاد ایران نداشتن ارتباط با اقتصاد دنیا است، که باید این مشکل حل شود تا شرایط برای ورود سرمایه‌های خارجی به کشور مهیا شود. اگر در دولت جدید سیاست‌های انضباط مالی ایجاد شود و تلاش برای بهره‌وری افزایش یابد این شرایط می‌تواند به اقتصاد ایران کمک کند، اما با توجه به اینکه دولت جدید رویکرد جدیدی خواهد داشت، پیش‌بینی می‌شود به‌طور نسبی کنترل بر اوضاع ایجاد شود. با توجه به اینکه بعد از رفتن ترامپ به‌طور قطع از شدت و فشار تحریم‌ها کاسته شده است، این شرایط می‌تواند فرصت‌هایی را برای تنش‌زدایی ایجاد کند و از سوی دیگر با توجه به افزایش صادرات نفت و

بلندمدت قابلیت استفاده چندانی ندارد. در این نوع پیش‌بینی می‌توان از روش‌های سری زمانی استفاده کرد.

هنگامی که اطلاعات کافی در مورد موضوع پیش‌بینی موجود و روابط بین متغیرها نیز مشخص است، استفاده از روش پیش‌بینی علت و معلولی مزیت فراوانی دارد. از این نوع پیش‌بینی می‌توان به روش رگرسیون، مدل‌های اقتصادسنجی و مدل داده - ستانده اشاره نمود. در این گزارش ابتدا در بخش اول با جمع‌آوری نظرات ذهنی و کارشناسانه اقتصاددانان و فعالان اقتصادی به جمع‌بندی کلی در مورد پیش‌بینی نرخ رشد اقتصادی در سال‌های آینده پرداخته می‌شود. سپس در بخش دوم پیش‌بینی نرخ رشد اقتصادی ایران از دیدگاه نهادهای ملی و بین‌المللی مورد بررسی قرار می‌گیرد. در بخش سوم گزارش با استفاده از اطلاعات گذشته توسط مدل سری‌های زمانی ساختاری (STSM) و مدل ARIMA نرخ رشد اقتصادی در ایران پیش‌بینی می‌شود. در بخش چهارم به جمع‌بندی کلی در مورد پیش‌بینی رشد اقتصادی جهت استفاده فعالین اقتصادی برای اتخاذ تصمیمات در آینده پرداخته می‌شود.

● پیش‌بینی اقتصاددانان و فعالین اقتصادی در مورد نرخ رشد اقتصاد در سال ۱۴۰۰

در این بخش رشد اقتصادی ایران در سال ۱۴۰۰ با استفاده از روش پیش‌بینی قضاوتی و با جمع‌آوری مصاحبه‌ها و سخنرانی‌های اقتصاددانان و فعالین اقتصادی پیش‌بینی می‌شود. مطالب

میزان نرخ تورم در سال ۱۴۰۰ یک سناریو محور است و بستگی به اتفاقات پیش روی سیاسی و اقتصادی کشور دارد.

بوده است. اما بدلیل اینکه کماکان مشکلات اقتصاد جهانی پابرجاست و واکسیناسیون کشورها به طور همزمان به اتمام نرسیده است، احتمال رسیدن و پایدار بودن قیمت نفت در این حدود کم است.

● **دکتر حسین سلاح ورزی (مدرس و نایب رئیس اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران)**

در صورت عدم شکل‌گیری توافق با آمریکا و ادامه روند پر اشتباه فعلی در حکمرانی اقتصادی، باید انتظار تداوم رکود تورمی (رشد زیر ۲ درصد و تورم بالای ۳۰ درصد) را بعنوان وضعیت مسلط در اقتصاد کشور داشت که اثرات سوء آن قطعاً از محدوده سودآوری بنگاه و معیشت خانوار به حوزه انسجام و امنیت اجتماعی تسری خواهد یافت.

در واقع صرف‌نظر از آنچه در صحنه سیاست خارجی ایران اتفاق خواهد افتاد، ما در وهله اول نیازمند یک تغییر نگرش و تغییر جهت در الگوهای کلان حکمرانی اقتصادی و تسری نگاه‌های حاکم بر سیاست‌های کلی اقتصادی کشور به بدنه بوروکراتیک هستیم و بدون این تغییر جهت‌گیری و نگرش نباید انتظار هیچ گشایشی در اقتصاد ملی داشت. کما اینکه در صورت اعمال اصلاحات ساختاری، حتی بدون شکل‌گیری توافقی برای رفع تحریم‌ها، مهار تورم در آینده میان مدت و رسیدن به رشد اقتصادی در محدوده ۳ تا ۴ درصد (که البته به هیچ عنوان کافی نیست) اصلاً دور از ذهن نمی‌نماید.

● **غلامحسین جمیلی (اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران)**

در صورت ادامه تحریم‌های فعلی که به نظر می‌رسد تا مدتی گریبان‌گیر اقتصاد ایران خواهد بود، درآمد واقعی مردم از رشد چندانی برخوردار نخواهد شد. شوک کرونا هم وارد شده و عرضه و تقاضا هر دو کاهش پیدا کرده است. واکسینه کردن مردم هم به نظر می‌رسد خیلی طول بکشد. بنابراین چشم‌انداز اقتصاد ایران در یک سال آینده اصلاً درخشان نیست.

از طرفی انتخاب بایدن می‌تواند زمینه را برای صادرات نفت ایران و گسترش صادرات غیرنفتی فراهم کند، همچنین مجراهایی که در حال حاضر برای ورود ارز بسته شده بود، باز و منابع ارزی جدید ایجاد شود. وجود این منابع ارزی برای ایران می‌تواند در رشد و توسعه برنامه‌های ارزی موثر باشد.

● **دکتر سیدحمید حسینی (فعال اقتصادی و**

همچنین کاهش اثرات کرونا در پی واکسیناسیون و غیره شرایط سخت اقتصاد تعدیل می‌شود و حال اقتصاد ایران به خصوص در نیمه دوم امسال، اندکی نسبت به سال ۱۳۹۹ بهتر خواهد شد.

● **پروفیسور محمد هاشم پسران (اقتصاددان و استاد تمام بازنشسته دانشگاه کمبریج)**

پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول از رشد اقتصادی ایران حدود ۳ درصد را نشان می‌دهد. در صورتی که گشایش‌هایی در روابط بین‌المللی صورت پذیرد و واکسیناسیون به طور کامل اجرا گردد، این میزان و حتی بالاتر از آن نیز می‌تواند اتفاق بیافتد. اما با توجه به عدم قطعیت‌های زیاد در محیط کلان ایران، افزایش رشد اقتصادی ایران در سال ۱۴۰۰ بیش از این میزان کمی نیاز به تأمل دارد.

● **علی دینی ترکمانی (عضو هیأت علمی موسسه مطالعات و پژوهش‌های بازرگانی)**

رشد اقتصادی باید بلندمدت، با ثبات و با کیفیت باشد، بنابراین اگر نرخ رشد اقتصادی سال آینده یکی دو درصد رشد کند و این وضعیت ۳ سال دیگر تداوم داشته باشد تازه به نرخ رشد اقتصادی سال ۹۶ خواهیم رسید. با توجه به اینکه میانگین میزان رشد اقتصادی در دهه ۹۰ به عدد صفر رسیده است. بنابراین اگر ۵ سال آینده هم نرخ رشد اقتصادی به طور متوسط ۴ درصد باشد احتمال سطح تولید به نرخ واقعی به سال ۱۳۹۰ خواهد رسید.

ممکن است در سال ۱۴۰۰ هم میانگین نرخ رشد اقتصادی ۱/۵ یا ۲ درصد شود که به هر حال وقتی سال‌های قبل ظرفیت‌ها خیلی افت کرده است از جایی به بعد اقتصاد می‌تواند خود را احیا کند اما بازگشت به وضعیت اولیه زمان بر خواهد بود. هرچند قرار گرفتن در این مسیر، نشانه مثبتی است اما برای این که آسیبی که وارد شده جبران شود به زمان طولانی نیاز است.

● **دکتر مرتضی ایمانی راد (اقتصاددان و عضو هیأت علمی سازمان مدیریت صنعتی)**

سازمان‌های بین‌المللی رشد اقتصادی ایران را بین ۱/۵ الی ۲ پیش‌بینی کردند. برآوردهایی که تیم‌های کارشناسی انجام دادند رشد اقتصادی را مثبت پیش‌بینی کردند اما با توجه به کسری بودجه و مشکلات بانکی و افزایش حجم نقدینگی حتماً در سال ۱۴۰۰ اقتصاد ایران تورم دو رقمی را تجربه خواهد کرد. برخی از تحلیل‌گران قیمت نفت را که هم اکنون ۶۰ دلار است را تا ۱۰۰ دلار پیش‌بینی کردند که این افزایش تقاضا و به تبع آن قیمت به دلیل واکسیناسیون و رفع پاندمی

در تاریخ اقتصادی ایران بعد از سال ۱۳۲۲ هیچ گاه نرخ تورم در اقتصاد ایران سه رقمی نشده است. بالا بودن نرخ رشد حجم پول به دلیل ناترازی‌های مالی و کسری بودجه عملیاتی دولت و ... ظرفیت ایجاد تورم بالا را در اقتصاد ایران ایجاد کرده است، اما به این معنا نیست که نرخ تورم در ایران افزایش خواهد یافت.

بودجه سال ۱۴۰۰
ادامه بودجه سال
۱۳۹۹ است به
عبارتی یک بودجه
تورمی در سال ۱۴۰۰
خواهیم داشت و
احتمالاً دولت با
ایجاد پایه پولی
ونقدینگی، بسیاری
از پروژه‌های نا تمام
خود را که سال‌ها
قبل شروع کرده
بود به اتمام خواهد
رساند.

عضو اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران

با توجه به اینکه پیش‌بینی می‌شود در سال جاری میلادی، اقتصاد دنیا رشد ۴ درصدی را تجربه کند و اقتصاد کشورهای منطقه رشد ۲ درصدی داشته باشند، چنانچه اتفاق خاصی در خصوص تحریم‌ها و حتی درباره کنترل کرونا هم پیش نیاید، پیش‌بینی می‌شود اقتصاد ایران ۲ تا ۲/۵ درصد رشد داشته باشد و از دوران رشد منفی اقتصادی خارج شود. در مجموع می‌توان گفت که چشم‌انداز اقتصادی ایران در سال ۱۴۰۰ حتماً بهتر از ۱۰ سال گذشته خواهد بود و درآمدهای ارزی، صادرات، همکاری‌های بین‌المللی، کاهش هزینه‌های مبادله و کاهش قیمت ارز را در این سال تجربه خواهیم کرد. فشار بر زندگی مردم کاهش پیدا خواهد کرد و صادرات و واردات کشور افزایش می‌یابد. گردش مالی اقتصاد کشور به بالای ۱۰۰ میلیارد دلار افزایش پیدا خواهد کرد و در صورت تحقق این موارد نه تنها رشد اقتصادی ما ۲/۵ درصد قطعی خواهد بود، بلکه احتمال رسیدن به رشد ۵ درصدی هم ممکن است.

● دکتر حسین عبده‌تبریزی (صاحب‌نظر ارشد مالی)

برای سال ۱۴۰۰، نمی‌توان انتظار بهره‌وری خاص در صنعت و تولید داشته باشیم؛ بهره‌وری با سرعت در اقتصاد چهره نشان نمی‌دهد و بهبود بهره‌وری طول می‌کشد. بنابراین، نرخ رشد اقتصاد ایران در سال ۱۴۰۰، مثل بسیاری از سال‌های اخیر، به منابع و درآمد نفتی بستگی خواهد داشت. پس رشد بخش واقعی اقتصاد ایران ریشه در نوآوری و بهره‌وری ندارد؛ اغلب محصولات مهم مانند خودرو وابستگی ارزی دارند و با تحریم‌ها هم عرضه آن‌ها با کاهش مواجه می‌شود و هم قیمت‌های آن‌ها افزایش می‌یابد. گسست بین بازدهی بخش واقعی اقتصاد با بخش مالی جدی است. هر میزان هم که نقدینگی ایجاد می‌شود، بخش عمده‌ای از آن صرف گردش در بخش مالی اقتصاد می‌شود و بخش واقعی اقتصاد همچنان تشنه نقدینگی باقی می‌ماند.

● صمد عزیززاد (تحلیل‌گر و کارشناس اقتصادی)

در سال ۱۴۰۰ با توجه به اهمیت مقابله با کرونا و توانمندی‌های داخلی درباره تولید واکسن کرونا و واکسیناسیون افراد آسیب‌پذیر تا اردیبهشت و ۸۰ درصد هموطنان تا پایان ۱۳۹۹، نشانه‌های خوبی از رشد اقتصاد ایران بوده و تحریم‌ها را کم اثر کرده است. البته شواهد نشان می‌دهد

تحریم‌های آتی، حتی اثری کمتر از تأثیرات تحریم در سال‌های ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ خواهند داشت و بر اساس پیش‌بینی‌ها در سال ۱۴۰۰ اثر منفی تحریم کاهش می‌یابد. ورود بخش‌های دانش‌بنیان به عرصه‌های مختلف کشور به عنوان علومی که تحریم ناشدنی هستند، ارزش افزوده بالایی برای کشور ایجاد کرده است و به طوری که در سال ۱۳۹۹، حدود ۷۰۰ شرکت دانش‌بنیان در کشور مشغول به فعالیت بودند؛ بنابراین با فعال‌تر شدن شرکت‌های دانش‌بنیان، رشد اقتصادی افزایش خواهد داشت. بر مبنای این شواهد، پیش‌بینی صندوق بین‌المللی پول درباره رشد ۳ درصدی اقتصاد ایران هم، با تأکید بر این موارد بوده است که با تمرکز بر موضوع «کیفی سازی تولیدات» انتظار می‌رود حتی به رقمی بالاتر از میزان پیش‌بینی صندوق برسیم. رشد تولیدات داخلی زمانی سودمند است که خروجی رشد اقتصادی با زیربخش‌های مرتبط با آن، هماهنگ باشد؛ نمی‌توان همزمان با رشد اقتصادی، شاهد افزایش نرخ بیکاری بود. با توجه به اینکه پیش‌بینی می‌شود چشم‌انداز اقتصادی در سال ۱۴۰۰ نسبت به سال قبل تغییر کند، تورم انتظاری کاهش داشته است. با توجه به نظرات اقتصاددانان و فعالین اقتصادی در مورد رشد اقتصادی سال ۱۴۰۰، متغیرهای اصلی در رشد اقتصادی مثبت و همچنین ثبات و پایداری در این رشد، توافق با آمریکا، رفع تحریم‌ها، افزایش فروش نفت، افزایش قیمت نفت، واکسیناسیون عمومی علیه ویروس کرونا و رفع موانع تولید از جمله تأمین ارز است. از جمله متغیرهای تأثیرگذار بر برآورده شدن رشد اقتصادی مثبت کاهش کسری بودجه، ثبات در بازارهای موازی با بخش تولید و افزایش جلب اعتماد در سرمایه‌گذاری در بخش تولید است. با جمع‌بندی نظرات اقتصاددانان و فعالین اقتصادی می‌توان نتیجه گرفت که کشور بعد از یک دوره طولانی رکود و رشد اقتصادی منفی و همچنین صفر بودن متوسط نرخ رشد اقتصادی در یک دهه، با داشتن ظرفیت‌های خالی در برخی از بخش‌های اقتصادی، رشد اقتصادی مثبتی را در آینده دارد. اما میزان این رشد به عواملی که در بالا به آن اشاره شد بستگی دارد. اکثر افراد صاحب‌نظر رشد اقتصادی ۱ تا ۳ درصد را با وجود ثبات شرایط و عدم تغییر و تحولات اساسی پیش‌بینی می‌کنند که این مقدار با تحولات مثبتی مانند توافق با آمریکا، واکسیناسیون ۸۰ درصد جمعیت تا پایان سال و همچنین افزایش

باتوجه به نظرات اقتصاددانان و فعالین اقتصادی در مورد نرخ تورم عوامل متعددی از جمله گشایش های اقتصادی در روابط با خارج، رشد نقدینگی، بی انضباطی های مالی دولت، کسری های بودجه، نوسانات ارزی، انتظارات و نااطمینانی ها درباره آینده اقتصاد کشور در نرخ تورم و در اقتصاد کشور مؤثر هستند. نکته کلیدی و مشترک بین اقتصاددانان و کارشناسان این است که کسری بودجه و نقدینگی از مهمترین عوامل اثرگذار بر وضعیت تورم در سال آتی است.

فروش نفت، می تواند افزایش داشته باشد. اما نکته کلیدی که برخی از این افراد به آن اشاره کردند به وجود آوردن محیطی برای ثبات رشد اقتصادی و جلوگیری از نوسانات است. بنابراین باید دنبال راه حل های کلیدی برای رشد اقتصادی باثباتی بود تا بتواند توسعه اقتصادی را به همراه داشته باشد.

● پیش بینی نرخ رشد اقتصادی ایران از دیدگاه نهادهای ملی و بین المللی

براساس گزارش بانک جهانی در پاییز سال ۲۰۲۰، چشم انداز اقتصادی ایران به خصوص با مهار نشدن کووید-۱۹ و ادامه تحریم های ایالات متحده به شدت نامشخص است. به دلیل مدت زمان کوتاه تر اقدامات مهار داخلی اتخاذ شده، رشد منفی پیش بینی شده در مقایسه با دیگر کشورها در حد ملایم باقی می ماند و کشورهای همسایه به سمت استراتژی های کاهش بیماری

به بهبود رشد اقتصادی کمک کند. البته یک پیش بینی بدبینانه نیز وجود دارد؛ اینکه در صورتی که محیط اقتصاد کلان در شرایط بلا تکلیفی و نااطمینانی نسبت به تغییرات محیط بین المللی قرار گیرد این موضوع می تواند رشد اقتصادی را به نزدیک صفر برساند و حتی در دامنه منفی قرار دهد. البته احتمال وقوع این سناریو ضعیف تر است.

در جدول (۱)، پیش بینی نرخ رشد اقتصادی ایران توسط نهادهای ملی و بین المللی آورده شده است. نهادها و سازمان های ملی و همچنین بین المللی نرخ رشد اقتصادی ۱ تا ۳ درصد را برای سال ۱۴۰۰ پیش بینی می کنند در صورتی که این عدد برای سال ۱۴۰۱ کاهش می یابد. بنابراین نرخ رشد مداوم و ثابتی را با توجه به مسائل و مشکلات ایران نمی شود پیش بینی کرد.

● جدول ۱- پیش بینی نرخ رشد اقتصادی ایران توسط نهادهای ملی و بین المللی برای سال های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۱

سال ۱۴۰۱ (۲۰۲۲)	سال ۱۴۰۰ (۲۰۲۱)	نهاد پیش بینی کننده
۲/۲	۲/۱	بانک جهانی
۲	۳	صندوق بین المللی پول
۱/۶	۲	اکنونومیست
-	۲/۸	سازمان برنامه و بودجه کشور
-	۱ تا ۲	مرکز پژوهش های مجلس

● منبع: یافته های تحقیق

باتوجه به جدول (۱) در نهایت در رابطه با چشم انداز رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۰ باید گفت حتی با تداوم تحریم ها به دلیل روندهای مثبت شکل گرفته در سال ۱۳۹۹ در بخش های نفت، صنعت و کشاورزی و ساختمانی و همین طور چشم انداز مثبت نسبت به محدود شدن ویروس کرونا از طریق واکسیناسیون گسترده باید شاهد حداقل رشد مثبت ۱ تا ۳ درصدی باشد. یعنی بعد از سال های ۱۳۹۷ و ۱۳۹۸ که رشد اقتصادی منفی بود، مجدداً رشد مثبت را در ادامه سال ۱۳۹۹ در دامنه بیشتری تجربه خواهد شد. با این حال رشد صادرات نفت و رشد مقداری تولیدات صنایع بزرگ ناشی از ظرفیت های خالی موجود در این صنایع، رشد اقتصادی را می تواند به میزان قابل توجهی افزایش دهد، ولی به دلیل عدم تأثیرگذاری جدی بر اشتغال، وضعیت معیشتی خانوارها به احتمال زیاد تغییر چندانی نخواهد داشت.

● پیش بینی نرخ رشد اقتصادی با استفاده از اطلاعات گذشته توسط مدل سری های زمانی ساختاری (STSM) و مدل ARIMA

با تمرکز بر رشد حرکت می کنند. این پیش بینی همچنین ناشی از این حقیقت است که اقتصاد در حال حاضر به میزان قابل توجهی پایین تر از ظرفیت آن پیش از همه گیری کرونا کار می کند. پیش بینی می شود که با شدیدتر شدن محدودیت های ناشی از موج جدید کرونا در فصل های سرد سال، رشد منفی اقتصادی در نیمه دوم سال ۱۴۰۰ بیشتر شود. در صورت عدم توزیع گسترده واکسن در کشور تا انتهای سال ۲۰۲۱ میلادی (آذر ۱۴۰۰)، پیش بینی می شود که بهبود اقتصادی در سال ۱۴۰۰ ضعیف بوده و بار آن در درجه اول بر دوش بخش غیرنفتی باشد. باتوجه به نهادهایی که چشم انداز رشد اقتصادی در سال ۱۴۰۰ پیش بینی کرده اند، حتی با تداوم وضعیت سال ۱۳۹۹ روندها در بخش های صنعت، ساختمان، خدمات و کشاورزی بهبود نسبی خواهد یافت. از این رو رشد صادرات نفت و رشد مقداری تولیدات صنایع بزرگ و فعال شدن ظرفیت های خالی صنایع می تواند تا حد زیادی

در این گزارش به منظور پیش‌بینی نرخ رشد اقتصادی ایران از مدل‌های سری‌های زمانی ساختاری و ARIMA استفاده شد. باتوجه به نتایج آزمون خوبی برازش، مشخص شد مدل سری‌های زمانی ساختاری (STSM)، نسبت به مدل ARIMA پیش‌بینی بهتری را انجام می‌دهد. لازم به ذکر است برای برآورد مدل از داده‌های حساب‌های ملی ایران که توسط مرکز آمار ایران طی دوره ۱۳۴۰ تا ۱۳۹۹ از طریق درگاه ملی آمار قابل انتشار است، استفاده شد. در این نوع مدل‌سازی متغیرهای تحریم‌های ظالمانه از سال ۱۳۹۱، برجام برای سال‌های ۱۳۹۶-۱۳۹۵ و خروج آمریکا از برجام و تشدید تحریم‌ها از سال ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹، انقلاب اسلامی از سال ۱۳۵۷ و پاندمی کرونا از سال ۱۳۹۸ تاکنون به صورت متغیرهای مجازی وارد مدل شد. نتایج بیشترین تاثیرپذیری رشد اقتصادی و همچنین رشد ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی از تحریم‌ها و کرونا نشان می‌دهد. در جدول (۲)، نتایج حاصل از مقایسه پیش‌بینی رشد ارزش افزوده فعالیت‌های اقتصادی با مقادیر واقعی در سال‌های ۱۳۹۷-۱۳۹۹ آورده شده است. با توجه به جدول (۲)، مدل مورد استفاده در این گزارش توانسته است مقادیر رشد را با درصد خطای پایین نسبت به مقادیر واقعی پیش‌بینی کند. از دلایل پیش‌بینی نزدیک به واقعیت در این مدل، می‌توان به وارد کردن روندهای ضمنی غیرقابل مشاهده، سیکل‌های تجاری و تحریم‌ها اشاره کرد.

● جدول ۲- نتایج حاصل از پیش‌بینی درون نمونه‌ای رشد ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی و رشد اقتصادی طی

دوره ۱۳۹۷-۱۳۹۹

سال / رشته فعالیت	کشاورزی		معادن		صنعت		خدمات		محصول ناخالص داخلی	
	برآورد مدل	واقعی	برآورد مدل	واقعی	برآورد مدل	واقعی	برآورد مدل	واقعی	برآورد مدل	واقعی
۱۳۹۷	-۳/۴	-۱/۸	-۱۳/۲	-۱۹/۹	-۶/۸	-۴/۱	۰/۶	۰/۵	-۴/۹	-۶/۸
۱۳۹۸	۲/۸	۲/۴	-۳۲/۸	-۳۴/۹	۱/۴	۰/۸	۰/۴	۰/۳	-۶/۱	-۸/۲
۱۳۹۹	۳/۵	۳/۰	۵/۲	-۲/۸	۳/۶	۲/۱	-۲/۰	-۱/۲	۰/۷	۰/۰

● منبع: یافته‌های تحقیق

از مزایای دیگر مدل مورد استفاده پیش‌بینی برون نمونه‌ای و پیش‌بینی آینده براساس اطلاعات گذشته و مدل‌سازی با روند غیرخطی است. در جدول (۳)، نتایج حاصل از پیش‌بینی برون نمونه‌ای نرخ رشد ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی و نرخ رشد کل اقتصاد را برای سال‌های ۱۴۰۰-۱۴۰۵ آورده شده است. باتوجه به جدول (۳)، براساس روندهای گذشته و همچنین با فرض عدم توافق با آمریکا، عدم لغو تحریم‌ها و همچنین عدم واکنش‌های کامل در ایران، نرخ رشد در رشته فعالیت‌های مختلف پیش‌بینی شد. همانطور که نتایج نشان می‌دهد باتوجه به ظرفیت‌های خالی در برخی از رشته فعالیت‌ها، این فعالیت‌ها دارای نرخ رشد مثبت بوده و سپس اگر با همین روال تحریم‌ها ادامه دار باشد، رشد آن‌ها با نوسان روبرو شده

● جدول ۳- نتایج حاصل از پیش‌بینی برون نمونه‌ای رشد ارزش افزوده رشته فعالیت‌های اقتصادی و رشد اقتصادی طی

دوره ۱۴۰۰-۱۴۰۵

سال / رشته فعالیت	کشاورزی	معادن	صنعت	خدمات	محصول ناخالص داخلی
۱۴۰۰	۳/۲	۱/۷	۲/۳	-۰/۸	۲/۳
۱۴۰۱	۲/۲	۰/۹	۱/۴	-۰/۲	۱/۵
۱۴۰۲	۱/۰	-۱/۰	۰/۵	۰/۲	۱/۳
۱۴۰۳	۰/۲	-۰/۵	۰/۲	۰/۵	۰/۹
۱۴۰۴	۰/۱	۲/۲	۰/۵	۰/۸	۱/۴
۱۴۰۵	۰/۶	۵/۷	۱/۳	۱/۰	۲/۰۱

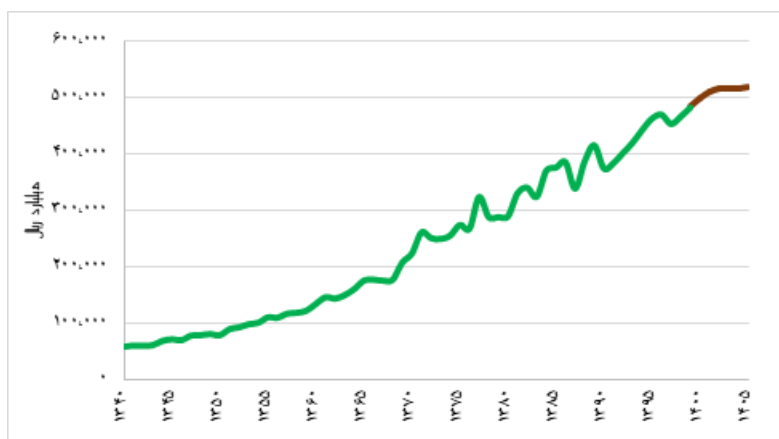
● منبع: یافته‌های تحقیق

و رشد ثابت و پایداری را شاهد نخواهیم بود. متوسط نرخ رشد اقتصادی در سال‌های پیش‌بینی شده حدود ۱/۵ درصد است که نسبت به متوسط رشد اقتصادی دهه ۹۰ (نزدیک صفر درصد)، افزایش حدود ۱/۵ درصد را نشان می‌دهد. در خصوص بخش کشاورزی که از ابتدای دهه ۹۰ تا سال ۱۳۹۹ به طور متوسط رشد حدود ۳ درصدی را داشته

بحران انرژی در دهه ۱۹۷۰ میلادی، اکتشافات جدید نفت، سرمایه‌گذاری در بخش صنعت بخصوص صنایع پتروشیمی و افزایش تقاضا برای خدمات بعد از جنگ تحمیلی نام برد.

همزمان با احیای قوی اقتصاد چین و لغو تدریجی برخی از تحریم‌ها علیه صادرات نفت ایران، انتظار می‌رود کشور در بازه زمانی ۲۰۲۱-۲۲ رشد تولید ناخالص داخلی حقیقی ۲/۳ را تجربه کند. البته، نباید فراموش کرد که اقتصاد ایران پیش از این، سه سال رکود عمیق را تجربه کرده است که تخمین زده می‌شود طی ۲۰۲۰-۲۰۲۱ اقتصاد کشور ۴/۸ درصد کوچکتر شده باشد. در نتیجه، استمرار ضعف‌های اقتصاد ایران و عمیق‌تر شدن سطح فقر به عنوان مانعی بر سر راه چشم‌انداز رشد بلندمدت عمل خواهد کرد.

● نمودار ۱- روند ارزش افزوده بخش کشاورزی به قیمت ثابت (۱۳۹۰=۱۰۰) طی دوره ۱۴۰۵-۱۳۴۰

● منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های تحقیق

سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.

● نمودار ۲- روند ارزش افزوده بخش معدن به قیمت ثابت (۱۳۹۰=۱۰۰) طی دوره ۱۴۰۵-۱۳۴۰

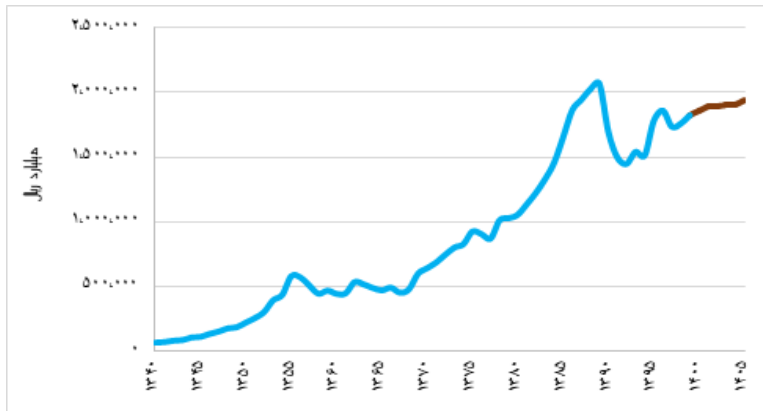
● منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های تحقیق

است پیش‌بینی‌ها حاکی از آن است که در سال ۱۴۰۰ هم همچنان در دامنه مثبت رشد قرار داشته باشد. اما متوسط نرخ رشد بخش کشاورزی در طی دوره پیش‌بینی حدود ۱/۲ درصد است که نشان می‌دهد رشد این بخش نسبت به سال‌های گذشته کمتر است. از دلایل پایین بودن نرخ رشد پیش‌بینی شده در این بخش، روند کاهش نرخ رشد این بخش در سال‌های گذشته به دلیل افزایش قیمت نهاده‌های مورد استفاده به دلیل افزایش نرخ ارز است. متوسط نرخ رشد بخش معدن در طی دوره پیش‌بینی حدود ۱/۵ درصد را نشان می‌دهد. از دلایل پایین بودن نرخ رشد پیش‌بینی شده بخش معدن، روند کاهش صادرات نفت و همچنین کاهش قیمت نفت به موجب وضع تحریم‌های نفتی و لغو معافیت‌های فروش نفت ایران از سال ۱۳۹۷ است.

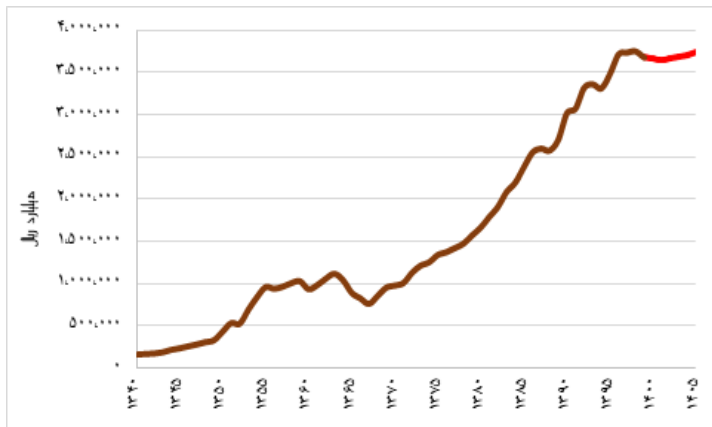
متوسط نرخ رشد بخش صنعت در طی دوره پیش‌بینی شده حدود ۱ درصد است. از دلایل عمده پایین بودن رشد این بخش وضع تحریم‌های ظالمانه آمریکا در مورد صنایع بزرگ ایران مانند فولاد و قطعات اولیه در خودروسازی است. با فرض لغو تحریم‌ها به نظر می‌رسد این بخش دارای نرخ رشد بیشتری نسبت به دیگر بخش‌ها به دلیل وجود ظرفیت‌های خالی بیشتر، است.

بخش خدمات با در نظر گرفتن ادامه دار بودن پاندمی کرونا کمترین نرخ رشد اقتصادی را در سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ دارا خواهد بود. پیش‌بینی می‌شود این بخش با نرخ ۰/۲۵ درصد رشد کند که از دلایل عمده می‌توان به آسیب‌های پاندمی کرونا به این بخش و قیمت‌های افسارگریخته اشاره کرد. نمودارهای (۱) تا (۵)، روند ارزش افزوده به قیمت ثابت ۱۳۹۰ به ترتیب در بخش‌های کشاورزی، معدن، صنعت، خدمات و روند تولید ناخالص داخلی را طی دوره ۱۳۴۰ تا ۱۴۰۵ نشان می‌دهد. لازم به ذکر است ارقام مربوط به سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از روش سری زمانی ساختاری (STSM) که در جداول بالا به آن اشاره شد پیش‌بینی شده‌است. همانطور که در این نمودارها مشاهده می‌شود سیر تحولات پیش‌بینی شده براساس روند گذشته متغیرها و همچنین روند متغیرهای مجازی تحریم‌ها، پاندمی بیماری کرونا، توافق برجام و همچنین براساس روند ضمنی غیرقابل مشاهده است. در طی دوره مورد مطالعه هریک از ارزش افزوده‌های رشته فعالیت‌های مختلف علاوه بر موارد بالا بر اثر عوامل دیگری دچار نوسان و تغییراتی شده و از مسیر تعادلی خود خارج شده‌اند. از جمله عوامل مهم به تفکیک بخش‌های کشاورزی، معدن، صنعت و خدمات به ترتیب می‌توان به خشکسالی‌های پیاپی،

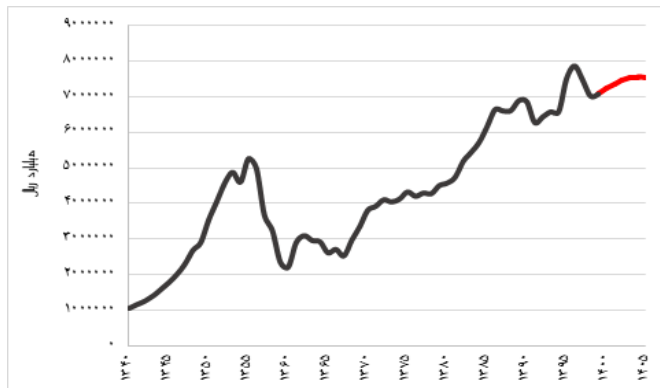
سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.
 ● نمودار ۳- روند ارزش افزوده بخش صنعت به قیمت ثابت (۱۳۹۰=۱۰۰) طی دوره ۱۴۰۵-۱۳۴۰

● منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های تحقیق
 سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.
 ● نمودار ۴- روند ارزش افزوده بخش خدمات به قیمت ثابت (۱۳۹۰=۱۰۰) طی دوره ۱۴۰۵-۱۳۴۰

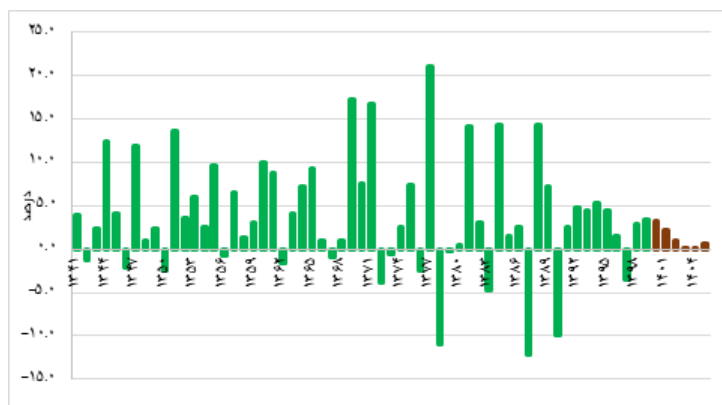
● منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های تحقیق
 سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.
 ● نمودار ۵- روند محصول ناخالص داخلی به قیمت بازار طی دوره ۱۴۰۵-۱۳۴۰

● منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های تحقیق
 سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.

برای درک بهتر روند رشد ارزش افزوده هر یک از فعالیت‌های اقتصادی و همچنین روند محصول ناخالص داخلی، بهتر است نمودار نرخ رشد هر یک از این فعالیت‌ها در طول زمان رسم شود. نمودارهای (۶) تا (۱۰) نرخ رشد ارزش افزوده بخش‌های کشاورزی، معدن، صنعت، خدمات و نرخ رشد اقتصادی را طی دوره ۱۳۴۱ تا ۱۴۰۵ نشان می‌دهد. لازم به ذکر است نرخ‌های مربوط به سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از روش سری زمانی ساختاری (STSM) پیش‌بینی شده است.

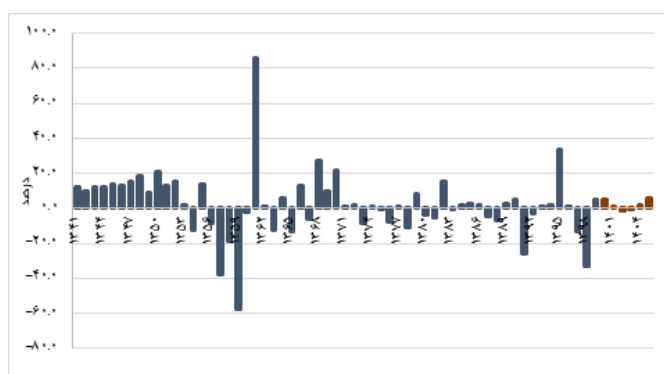
● نمودار ۶- نرخ رشد ارزش افزوده بخش کشاورزی طی دوره ۱۳۴۱-۱۴۰۵

● منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های تحقیق

سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.

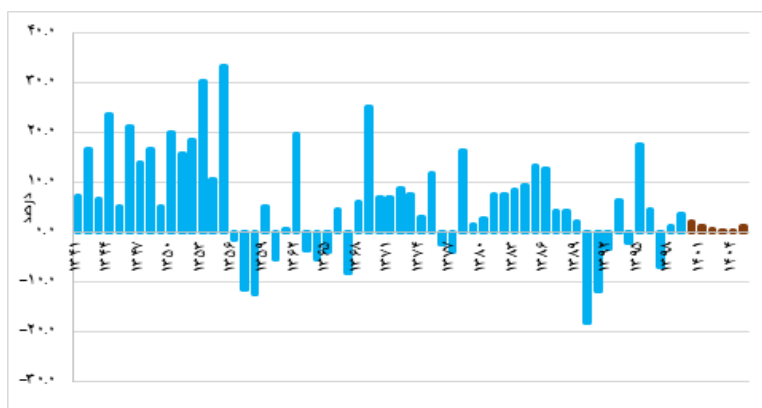
● نمودار ۷- نرخ رشد ارزش افزوده بخش معدن طی دوره ۱۳۴۱-۱۴۰۵

● منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های تحقیق

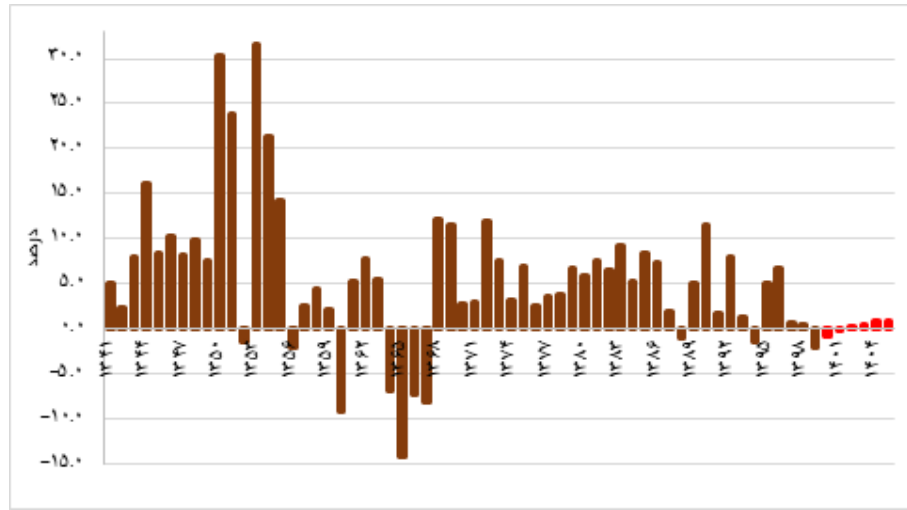
سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.

● نمودار ۸- نرخ رشد ارزش افزوده بخش صنعت طی دوره ۱۳۴۱-۱۴۰۵

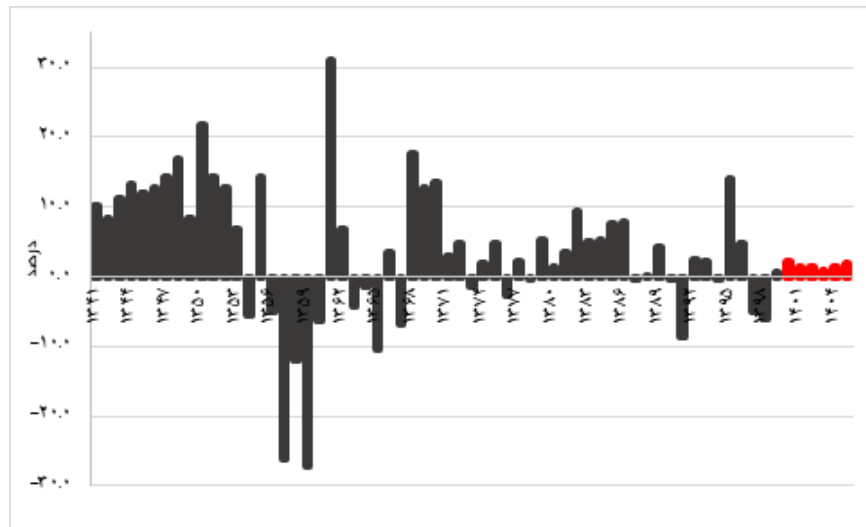

● منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های تحقیق

سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.
 • نمودار ۹- نرخ رشد ارزش افزوده بخش خدمات طی دوره ۱۳۴۱-۱۴۰۵

• منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های محقق
 سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.
 • نمودار ۱۰- نرخ رشد محصول ناخالص داخلی (رشد اقتصادی) طی دوره ۱۳۴۱-۱۴۰۵

• منبع: مرکز آمار ایران و یافته‌های محقق
 سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۵ با استفاده از مدل‌های سری زمانی ساختاری پیش‌بینی شده‌است.

اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۹ با تخلیه نسبی اثر تحریم‌ها بیش از هر چیز تحت تأثیر شیوع ویروس کرونا قرار داشت. بزرگترین ویژگی شیوع این ویروس آن است که اثرگذاری آن بسیار متفاوت از اعمال تحریم‌ها بوده‌است. در واقع درحالی که اعمال تحریم‌ها عمدتاً بخش نفت و صنایع بزرگ مثل خودروسازی را متأثر ساخته بود با این حال شیوع ویروس کرونا عمدتاً بر بخش‌های خدماتی و صنایع کوچک اثرگذار است. هرچند انتظار نمی‌رفت در نتیجه شیوع ویروس کرونا ارزش افزوده اقتصاد کاهش شدیدی داشته باشد با این حال با توجه به سهم زیاد بخش‌های مذکور در اشتغال کشور به نظر می‌رسد آثار رفاهی آن بر خانوارها بسیار قابل توجه باشد. به‌طور کلی رشد اقتصادی با نفت و رشد اقتصادی بدون نفت در سال ۱۳۹۹ به ترتیب صفر و ۰/۷ درصد اعلام شده‌است.
 با گذشت زمان طی سال ۲۰۲۱ احتمال کاهش برخی از تحریم‌ها از سوی دولت جدید ایالات متحده

وجود دارد. بنابراین، ایران به منظور تسریع و افزایش صادرات محصولات هیدروکربنی در زمان لغو تحریم‌ها، به دنبال افزایش ظرفیت تولید در بخش نفت و گاز خواهد بود. انتظار می‌رود برخی از تحریم‌های نفتی از اواخر سال ۲۰۲۱ به تدریج لغو گردد و این روند در بازه زمانی ۲۰۲۲-۲۰۲۳ سرعت بیشتری به خود بگیرد.

با این حال، تحریم در بخش‌هایی از تجارت و تأمین مالی که بیشتر با دلار آمریکا صورت می‌گیرد، همچنان با محدودیت‌هایی همراه خواهد بود که مانع سرمایه‌گذاری خارجی می‌شود، زیرا بیشتر شرکت‌های بین‌المللی تمایل ندارند خود را در برابر چشم‌انداز نامشخص تحریم‌های آمریکا به مخاطره اندازند. از طرف دیگر، از آنجاکه بعید به نظر می‌رسد اقتصاد ایران احیاء قابل توجهی پیدا کند، سیاست کشور در این خصوص، بر دسترسی به منابع تأمین مالی خارجی متمرکز خواهد بود.

فشارهای مالی ایران در کوتاه‌مدت ادامه خواهد داشت، زیرا کشور تحت فشارهای سه جانبه تحریم‌های ایالات متحده، قیمت‌های پایین نفت و اثرات همه‌گیری ویروس کرونا قرار دارد.

با دورنمای امیدوارکننده مذاکرات بالاخص در سال ۲۰۲۲، پیش‌بینی می‌شود صادرات نفت افزایش یابد و اقتصاد ایران شاهد افزایش جزئی در سرمایه‌گذاری و درآمد‌های حاصل از گردشگری باشد. در نتیجه، رشد اقتصادی طی ۲۳-۲۰۲۲ به ۳/۸ درصد افزایش پیدا خواهد کرد. با این حال، پیش‌بینی می‌شود با شکست مذاکرات حول اصلاح توافق هسته‌ای و افزایش تنش‌ها میان ایران و ایالات متحده در اواخر دوره پیش‌بینی، چشم‌انداز تحریم‌ها به طور فزاینده‌ای برای خریداران نفت و سرمایه‌گذاران خارجی نامشخص گردد. در نتیجه، تحلیل رفتن سرمایه‌گذاری خارجی ناچیز صورت گرفته و تأثیر کند و دیر هنگام کاهش مخارج سرمایه‌ای دولت (به منظور تأمین مالی افزایش هزینه‌های جاری) در کنار کاهش قیمت و حجم صادرات نفت، همگی به بازگشت اقتصاد ایران به رکود ناشی از تحریم‌ها طی سالهای ۲۰۲۴-۲۵ الی ۲۰۲۵-۲۶ خواهد انجامید. یکی از شاخص‌هایی که می‌تواند رشد و توسعه اقتصادی را در کوتاه‌مدت نشان دهد شاخص شامخ کل اقتصاد است. شاخص شامخ کل اقتصاد که اوایل هر ماه توسط اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران منتشر می‌شود، رونق، رکود یا ثبات کسب‌وکارهای مورد

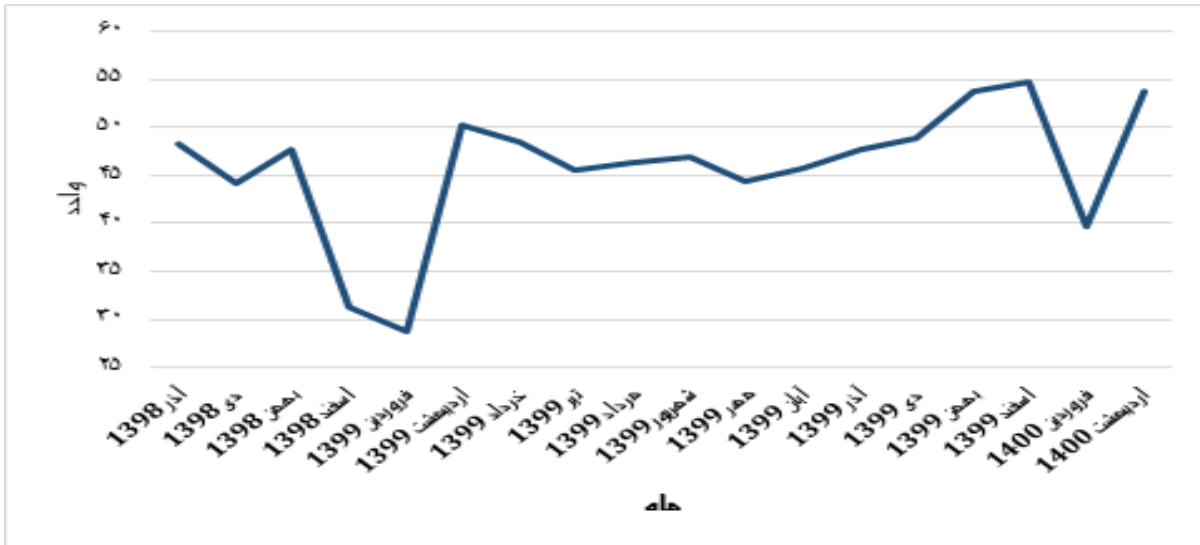
بررسی و چشم‌انداز انتظاری آن‌ها در آینده را نشان می‌دهد. در جریان استخراج این شاخص، اگر عدد شامخ بیش از ۵۰ واحد باشد، نشان می‌دهد که اقتصاد در حال توسعه است، در حالی که هر رقمی زیر ۵۰ واحد، از قرار داشتن اقتصاد در شرف انقباض و رکود حکایت دارد.

شاخص شامخ کل اقتصاد که براساس پایش پرسش‌نامه‌ای به‌دست می‌آید، بینش آنی و تصویر سریعی از شرایط اقتصاد کلان به‌ویژه وضعیت رونق و رکود در بخش‌های صنعت و خدمات ارائه می‌دهد. در طرح شامخ، از پاسخ‌دهندگان خواسته می‌شود به ۱۲ پرسش مطرح‌شده در قالب سه معیار وضعیت نسبت به ماه پیش (بهتر شده، بدتر شده یا تغییری نکرده است) پاسخ دهند. در جدول (۴) رشد حاصل آن طی دوره ماهانه آذرماه ۱۳۹۸ تا اردیبهشت ماه ۱۴۰۰ آورده شده است. با توجه به جدول (۴) و نمودار (۱۱)، مهمترین عامل موثر بر این شاخص، محدودیت‌های ناشی از پاندمی کرونا است به عبارت دیگر هر زمانی که محدودیت‌های کرونایی شدیدتر شود این شاخص سطح کمتری را به خود اختصاص می‌دهد. همچنین با توجه به رابطه مستقیم بین شامخ کل اقتصاد و رشد اقتصادی، انتظار می‌رود در این دوره رشد اقتصادی با تغییرات شامخ کل اقتصاد دچار تغییر شده باشد. با توجه به نمودار (۱۲)، نرخ رشد شامخ کل اقتصاد در دوره مورد مطالعه نزدیک صفر است که با نرخ رشد اقتصادی در این دوره بسیار نزدیک است.

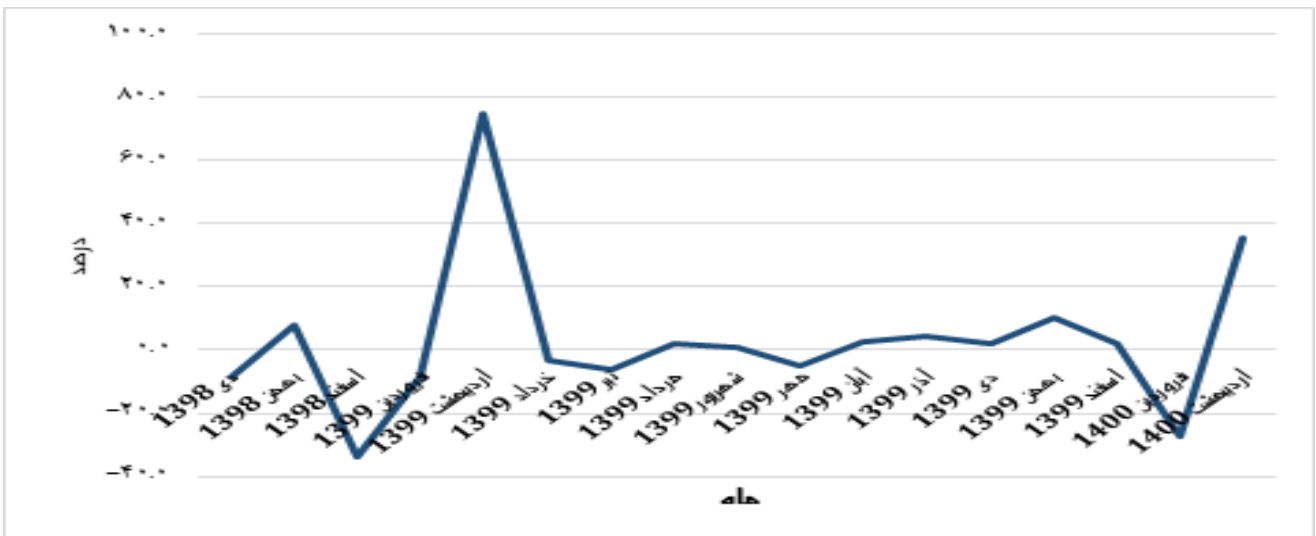
● جدول ۴- نرخ رشد شامخ کل اقتصاد از آذر ماه ۱۳۹۸ الی اردیبهشت ماه ۱۴۰۰

ماه / سال	شامخ کل اقتصاد	رشد شامخ کل اقتصاد	ماه / سال	شامخ کل اقتصاد	رشد شامخ کل اقتصاد
آذر ۱۳۹۸	۴۸/۲۲	-	شهریور ۱۳۹۹	۴۶/۸۶	۰/۹
دی ۱۳۹۸	۴۴/۲۲	-۸/۳	مهر ۱۳۹۹	۴۴/۴۷	-۵/۱
بهمن ۱۳۹۸	۴۷/۶۲	۷/۷	آبان ۱۳۹۹	۴۵/۷	۲/۸
اسفند ۱۳۹۸	۳۱/۳۹	-۳۴/۱	آذر ۱۳۹۹	۴۷/۷۷	۴/۵
فروردین ۱۳۹۹	۲۸/۶۸	-۸/۶	دی ۱۳۹۹	۴۸/۸۳	۲/۲
اردیبهشت ۱۳۹۹	۵۰/۱۷	۷۴/۹	بهمن ۱۳۹۹	۵۳/۷۳	۱۰/۰
خرداد ۱۳۹۹	۴۸/۴۱	-۳/۵	اسفند ۱۳۹۹	۵۴/۷۴	۱/۹
تیر ۱۳۹۹	۵۴/۴۱	-۶/۱	فروردین ۱۴۰۰	۳۹/۶۵	-۲۷/۶
مرداد ۱۳۹۹	۴۶/۴۳	۲/۱	اردیبهشت ۱۴۰۰	۵۳/۸۴	۳۵/۸

● نمودار ۱۱- روند شامخ کل اقتصاد از آذرماه ۱۳۹۸ الی اردیبهشت ۱۴۰۰

● منبع: اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران
● نمودار ۱۲- روند رشد شامخ کل اقتصاد از دی ماه ۱۳۹۸ الی اردیبهشت ماه ۱۴۰۰

● منبع: اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران

● جمع بندی

شناخت و دنبال کردن متغیرهای کلان اقتصادی و روند آن‌ها و به ویژه رشد اقتصادی، رشد ارزش افزوده بخش‌های اقتصادی، رشد نقدینگی، تورم، نرخ بیکاری و غیره ابزارهایی هستند که می‌توانند سیاست‌گذاران و نیز صاحبان کسب و کار و کار آفرینان را در تشخیص اوضاع و احوال اقتصادی از نقطه نظر دوره‌های اقتصادی (رونق، رکود و بحران) و پیش‌بینی دوره‌های آتی یاری دهند.

باتوجه به پیش‌بینی‌های صورت گرفته و واقعیت موجود رشد اقتصادی در سال پیش‌رو متاثر از دو متغیر اساسی تحریم‌های اقتصادی و ویروس کرونا است. در مورد تحریم‌ها دو احتمال اصلی وجود دارد. در سناریو اول ادامه وضع موجود و احیاء نشدن برجام و تداوم تحریم‌های فعلی که طبیعتاً اثرات خود را بر اقتصاد خواهد گذاشت. اما به نظر نمی‌رسد که اثرگذاری آن بیش از آنچه در سال گذشته اثر خود را نشان داده باشد و عبارتی به نظر می‌رسد اثر تحریم‌ها در اقتصاد ایران تخلیه شده است. در این صورت رشد بخش نفت نمی‌تواند چندان چشم‌گیر باشد

شد. بنابراین رشد اقتصادی ایران در سال‌های پیش رو بیشتر از ۳ درصد خواهد شد.

در مورد ویروس کرونا چشم‌انداز مثبت‌تر از تحریم‌ها است. به نظر می‌رسد در بدبینانه‌ترین حالت اثر منفی ویروس کرونا بدتر از سال ۱۳۹۹ نباشد، ضمن آن‌که خوشبینی‌های به وجود آمده که ناشی از واکسیناسیون در دنیا و در ایران است، چشم‌انداز روشن‌تری را در پیش رو قرار داده است. بنابراین به نظر می‌رسد نا اطمینانی کرونا در سال ۱۴۰۰ کمتر اقتصاد ایران را تهدید کند و به ویژه بخش خدمات به نوعی احیا شود.

اگرچه پیش‌بینی برخی نهادهای بین‌المللی همین حالا هم از بهبود فروش نفت ایران حکایت دارد. اما به نظر نمی‌رسد رقم پیش‌بینی شده در بودجه ۱۴۰۰ در خصوص صادرات نفت در این سناریو محقق شود. بنابراین پیش‌بینی رشد اقتصادی برای سال‌های پیش رو بین ۱ تا ۳ درصد خواهد بود.

در سناریو دوم که البته احتمال آن ضعیف‌تر است، بخش قابل توجهی از تحریم‌های اقتصادی علیه ایران رفع خواهد شد و رقم فروش ۲ میلیون و ۳۰۰ هزار بشکه نفت به طور روزانه محقق می‌شود که در این صورت بخش نفت با رشد قابل توجهی همراه خواهد